

Bevezetés

Magyarország külpolitikai horizontján Dél-Amerika sajátos helyet foglal el. A történelem során hazánk néha szorosabbra fűzte kapcsolatait a távoli kontinens országaival – elsősorban az ott új hazát találó magyar kivándorlóknak köszönhetően –, míg más időszakokban a politikai, gazdasági prioritások átrendeződése során ezek a kapcsolatok meggyengültek vagy akár hosszabb időre teljesen meg is szakadtak.

Az elmúlt években a magyar külpolitika és külgazdaság ismét kiemelt figyelmet fordított Dél-Amerika országaira: négy magyar nagykövetség és egy magyar főkonzulátus nyílt (vagy nyílt újra) a kontinensen. Az Európai Unió külpolitikájában is prioritás a nagyobb dél-amerikai országok felé történő közeledés. Mindezek mellett pedig a magyar (és európai) közvélemény is élénk érdeklődéssel kíséri a dél-amerikai politikai folyamatokat – legyenek ezek pozitív színezetűek, mint a kolumbiai béketárgyalások, vagy negatívak, mint a venezuelai gazdasági összeomlás.

Az ezredforduló utáni évek gazdasági konjunktúrája, progresszív szociálpolitikája és dinamikus integrációs törekvései után a 2010-es években egyre többször merül fel a dél-amerikai eseményekkel kapcsolatban a „válság” fogalma – legyen szó gazdasági, társadalmi vagy politikai válságról. Míg korábban úgy tűnt, hogy a szélesedő középosztály és a diverzifikálódó gazdasági struktúra a 21. század fontos szereplőjévé teszi Braziliát és néhány más, térségbeli államot, a század második évtizedére ezek a remények elillantak. Napjainkban olyan terminusok váltak népszerűvé, mint a „rabul ejtett állam”, a „petroállam” vagy a „narkóállam”. Ezek közös kiindulópontja, hogy strukturális problémát feltételeznek, amely az államok politikai és gazdasági gyengeségében gyökerezik.

Dél-Amerika ugyanis a világgazdaság és világpolitika színpadán mindig is függőségek béklyójában volt jelen. A gyarmati örökség mindmáig ható következménye, hogy a kontinens országainak fejlődését a világgazdasági trendek hatványozottan befolyásolják, így a rövid konjunktúraciklusokat gyakori és drasztikus visszaesések szakítják meg. Ilyen értelemben Dél-Amerika tanulmányozása a globális folyamatok árnyoldalának tanulmányozása, ami a szintén sokféle függőségi viszonyok kitett Kelet-Közép-Európával való összehasonlításra is lehetőséget kínál.

Jelen kötetben a szerzők az imént felsorolt folyamatok társadalmi, politikai és gazdasági háttérét feltárva mutatják be tíz dél-amerikai ország helyzetét a 21. század elején. Az elemzések közös szempontrendszer alapján, ugyanakkor a szerzők egyéni látásmódját megtartva készültek, így mindegyikben megjelennek az államszerkezeti jellemzők; a politikai és pártrendszer; a területi és politikai törésvonalak; a gazdaságszerkezet és a külpolitikai, külgazdasági orientáció kérdései. A dél-amerikai integrációkkal a kötet végén külön fejezet foglalkozik. A tanulmányokat a jelenlegi társadalmi-politikai „forró témákra” kiterjedő, szelektált történelmi háttér alapozza meg, amelynek célja nem az adott országok történelmének teljes körű bemutatása, hanem azoknak az eseményeknek és folyamatoknak az összefoglalása, amelyek a jelenlegi helyzet megértéséhez nélkülözhetetlenek.

Bár természetesen nem előzmény nélkül való – gondoljunk például Wittman Tibor és Anderle Ádám monográfiáira –, jelen írás hiánypótló, mivel Dél-Amerika 21. századi társadalmi, politikai és gazdasági folyamatairól mindeddig nem született magyar nyelvű összefoglaló munka. A külföldi szakirodalom feldolgozása mellett a hazai kutatók által írt esettanulmányok és részelemzések összegyűjtése is kiemelt szempont volt. Következésképpen a kötet bibliográfiai útmutatóként is szolgálhat, amely tartalmazza a kortárs magyarországi latin-amerikanisztika eredményeit. Haszonnal forgathatják a közszolgálat nemzetközi területeire készülők és a már ott dolgozók; a humán, társadalomtudományi és gazdasági képzésekben részt vevő egyetemisták; az említett szakterületek kutatói; illetve a Dél-Amerika iránt érdeklődő szélesebb olvasóközönség.

A kéziratot 2018. június 1-jén zártuk le.

A Szerzők